

BEELDSPRAAK

*een 52-weekendenboek
met het Woord in beeld*

Maarten Boersema

BEELD SPRAAK

—
EEN 52-WEEKENDENBOEK
MET HET WOORD IN BEELD

Uitgeverij Van Wijnen – Amersfoort

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van Stichting Pro Religione et Libertate en Stichting Zonneweelde.

ISBN: 978-90-5194-617-8

© 2023 Uitgeverij Van Wijnen
Amersfoort

Behoudens uitzonderingen krachtens de Auteurswet van 1912 mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Voor het maken van kopieën uit deze uitgave, ook voor zover toegestaan door de Auteurswet, zijn vergoedingen verschuldigd. Voor betaling van vergoedingen en voor toestemming voor het overnemen van gedeelten in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken wende men zich tot de uitgevers.

Tekst en foto's: Maarten Boersema
Vormgeving: Andries Mol

Woord vooraf

Beeldspraak – de Bijbel staat er vol mee. Jezus zelf was een meester in het gebruik van beeldspraak. Geregeld gebruikte Hij alledaagse beelden om een aspect van het evangelie duidelijk te maken. Van brood tot een herder en van mosterdzaad tot een vader met twee zonen.

Die veelzijdige Bijbelse beeldspraak heeft mij geïnspireerd tot dit boek. Ik ben dan ook een liefhebber van beeldspraak in de vorm van foto's en van beeldspraak in de vorm van goedgekozen woorden.

Wat heb ik gedaan om tot dit boek te komen? Ik heb 52 keer twee beelden uitgezocht, die ik zelf ooit heb gemaakt. Al deze beelden spreken mij op een of andere manier aan en doen mij denken aan een aspect van het evangelie. Soms heeft dat te maken met wat je op de foto ziet, met een herinnering die ik bij de foto heb, of een of andere associatie. Ik maak dat per foto duidelijk door een Bijbeltekst te citeren en daar zelf een korte gedachte aan toe te voegen. Noem het beeldmeditaties. Soms ligt de gedachte in de meditatie voor de hand, soms is die misschien wat vergezocht, maar telkens kort en krachtig.

De foto's in dit boek nemen je mee naar allerlei plekken in Nederland en ver daarbuiten. Het evangelie is immers niet gebonden aan grenzen. Naast een wereldreis maak je met dit boek ook een reis door de Bijbel. Die reis verloopt niet volgens een strak en logisch reisschema, maar gaat kriskras door de wereld en door de Bijbel. Zoals dat gaat met associaties; die laten zich niet vangen in een ordenend principe.

De foto's en de teksten vragen wel iets van je tijd. Niet voor niets is dit dan ook een weekendboek, omdat je in het weekend soms net iets meer ruimte hebt om ergens goed de tijd voor te nemen. Doe me een plezier en ga er per foto even goed voor zitten. Begin niet met het lezen van de teksten, maar neem eerst eens goed de tijd om naar de foto te kijken. Wat zie je? Wat valt

je op? Zie je iets wat doet denken aan het evangelie? Laat je gedachtes erover gaan. Associeer en mediteer.

Als je uitgedacht bent en wellicht de foto ook met het evangelie verbonden hebt, is de tijd daar om de begeleidende tekst te lezen. Al kan ik me voorstellen dat je in sommige gevallen de tekst liever niet meteen leest, omdat 'mijn' teksten jouw eigen gedachtes kapot kunnen maken. Lees de tekst dan later een keer. Of gewoon niet.

Hopelijk inspireren de beelden en teksten je en lukt het je om de beelden gedurende de week met je mee te dragen, als was het een reisicoon. Veel kijk-, lees- en reisplezier gewenst!

In deze beeldmeditaties gebruik ik trouwens geregeld vondsten van medegelovigen. Veel van die vondsten heb ik een keer gelezen of gehoord, en onthouden, maar ik heb niet opgeschreven van wie welke vondst was en wanneer ik die vondst deed. Op deze plek een woord van dank aan al die verschillende theologen en gelovigen die mij tot dit moment in mijn leven hebben geïnspireerd, bemoedigd en aangespoord.

Daarnaast nog een woord van dank aan de organisatie Verre Naasten, die het eigenlijke zaadje voor dit boek heeft gezaaid. Sinds enkele jaren ben ik redacteur van hun blad *Naast* en in die rol ben ik meditaties aan de hand van foto's gaan schrijven. Via die weg deed ik ervaring op met deze vorm. Dank daarvoor. Het motto van Verre Naasten is trouwens 'Geloof delen wereldwijd'. Dat motto zou je ook op dit boek kunnen plakken.

Het ga jullie goed!

Maarten

PS Als cadeautje zijn aan de 52 keer twee foto's nog zeven extra foto's toegevoegd. Deze foto's zijn bestemd om te bekijken op de christelijke hoogtijdagen: Kerst, Goede Vrijdag, Pasen, Hemelvaart, Pinksteren. Daarbij zijn ook biddag en dankdag van een foto voorzien. Zo komen we op 111 foto's, die je gezien moet hebben!

PPS Er is gebruikgemaakt van NBV21, tenzij anders vermeld.

Foto: Duingebied tussen Noordwijk en Katwijk, 2022

Stip aan de horizon

En houd dit voor ogen: Ik ben met jullie, alle dagen, tot aan de voltooiing van deze wereld. (Matteüs 28:20b)

Een stip op de horizon zetten. Eerlijk gezegd walg ik van die uitdrukking. Zodra iemand begint over deze spreekwoordelijke stip krijg ik de kriebels en ben ik vaak al vertrokken. Uitgelogd. Behalve als Jezus het doet. De stip die Hij vlak voor zijn hemelvaart op de horizon zet, is weergaloos. Die stip maant tot nuchterheid, want de wereld is nog niet voltooid en goede en kwade dagen zullen elkaar blijven afwisselen – op wereldschaal, maar ook in jouw en mijn leven. Tegelijkertijd is het een punt die uitnodigt om naartoe te leven en misschien zelfs op vooruit te grijpen. Zoals deze fietser.

Hij weet niet wat de weg hem gaat brengen, hij weet zelfs niet hoe de weg loopt en dat kan voor onzekerheid zorgen. In wat voor wereld groeit hij op met zijn generatiegenoten? Welke problemen en crises staan hun allemaal nog te wachten? Veel is onzeker, maar één ding is zeker en dat zie je in deze foto ook verbeeld. Er is en blijft altijd een licht dat met hem meegaat, dat in de wereld aanwezig is.

Misschien is de aanwezigheid van God ergens wel te vergelijken met de zon. Soms zie je de zon en ervaar je het licht en ook de warmte heel duidelijk. Maar vaak zie je de zon ook niet. Bewolking, mist, regen of de nacht ontnemen je het zicht op de zon. Of je hebt je ogen om wat voor reden gesloten. Toch heb ik op die momenten nog nooit iemand horen zeggen: 'Ik denk dat de zon er niet meer is. Hij is verdwenen. Dood.' Dat zegt niemand, want iedereen weet dat de zon er echt nog wel is.

Jezus maakt vlak voordat Hij naar de hemel gaat duidelijk dat we zo ook over Hem en God mogen denken. Hou daarom dit voor ogen, ook op de weg die je komend jaar gaat: Hij is met ons, alle dagen, tot aan de voltooiing van deze wereld.

Foto: Jos (Nigeria), 2017

En haar naam is...

*Hij trok mij uit de kuil van het graf,
uit de modder, uit het slijk.
Hij zette mij neer op een rots,
een vaste grond voor mijn voeten. (Psalm 40:3)*

Wat zie je als je naar deze moeder en dochter kijkt? De kleding van de moeder helpt je wellicht een beetje op weg. Dit stel komt inderdaad uit Nigeria en is christen. Veel meer informatie laat de foto niet los, maar die heb ik wel. Deze foto is gemaakt in een vluchtelingenkamp in de Nigeriaanse stad Jos. De moeder heet Martha en was hoogzwanger; de weeën waren al begonnen toen Boko Haram haar dorp binnenviel. Ze kon, net als een oude vrouw, niet vluchten en bleef. Met angst en beven voor de dood en het verderf dat door de strijders gezaaid zou gaan worden. De nietsontziende strijders van de islamitische terreurorganisatie kwamen bij haar huis, zagen dat ze bezig was met het baren van een kind en vertelden dat ze haar later zouden komen ophalen. Zover liet Martha het echter niet komen. Ze moest de oude vrouw achterlaten en vluchtte na de geboorte met haar pasgeboren dochter de bergen in. Een barre tocht volgde en via omzwervingen door onder andere Kameroen kwam ze uiteindelijk terecht op de plek waar deze foto is gemaakt. Je moet het verhaal maar geloven, want je ziet het leed dat zij hebben moeten lijden niet aan de foto af. Hoeveel dode lichamen hebben deze vier ogen wel niet gezien? Hoeveel leed hebben deze vier oren wel niet gehoord? Welke lijkvlucht hebben deze neuzen niet moeten ruiken? We weten het niet, maar wat we wel weten, is de naam van de dochter en die moet je vooral maar onthouden. Heb je een idee hoe ze heet? Ik laat het Martha zelf vertellen: 'Dit is dus mijn dochter die geboren werd toen Boko Haram ons dorp binnenviel. Ze heet Christina, want Christus is de reden waarom we moesten vluchten, maar Christus is ook de vaste grond onder mijn bestaan.'

Foto: Leiden, 2022

Adem in, adem uit

In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen. Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen. (Johannes 1:4-5)

Op deze plek filmde ik ooit een vrouw, terwijl zij het eerste deel van het evangelie naar Johannes voorlas. Ik gebruikte het als Bijbellesing in een kerkdienst. Zij had de plek zelf voorgesteld, vanwege het kunstwerk. Ik stemde ermee in, maar had er verder niet echt over nagedacht. Toen ik daar stond, terwijl zij voorlas, zag ik steeds meer van het Bijbelgedeelte terugkomen in het kunstwerk. De Koreaanse kunstenaar heeft het vast niet op deze manier bedoeld, maar ik kerstende het kunstwerk stiekem in mijn hoofd. Er kwamen zomaar vier associaties bij me op, maar laat ik er omwille van de lengte slechts één daarvan met je delen. De rest laat ik over aan je eigen verbeeldingskracht.

Als je lang naar het kunstwerk kijkt, word je als het ware het kunstwerk in gezogen en worden je ogen gedwongen om door de lichtgevende bogen heen in de verte te kijken. Alsof je door een lichtgevende opening naar de vrijheid kijkt en je perspectief en adem krijgt in de nacht.

Iets dergelijks gebeurt ook in Johannes 1. We lezen over het licht in de duisternis, dat niet alleen licht is in het hier en nu, maar ook een opening biedt naar de toekomst in vrijheid. 'Wie Hem wel ontvingen en in zijn naam geloven, heeft Hij het voorrecht gegeven om kinderen van God te worden. Zij zijn niet op natuurlijke wijze geboren, niet uit lichamelijk verlangen of uit de wil van een man, maar uit God.'

Zie je? Het mensgeworden Woord geeft mensen nieuwe adem, het doet ze herboren worden.

Weet je trouwens hoe de kunstenaar dit kunstwerk heeft genoemd? Precies, *To Breathe*. Of in het Nederlands: *Ademen*. Hoe mooi wil je het hebben? De menswording van het Woord, de komst van het licht in de duisternis, doet ons herboren worden en geeft ons nieuwe adem. Ik zeg: adem maar rustig in en weer uit.

Foto: Holwerd, 2017

Buskaartje

Als u nu met Christus tot leven bent gewekt, streef dan naar wat boven is, waar Christus zit aan de rechterhand van God. Richt u op wat boven is, niet op wat op aarde is. U bent immers gestorven, en uw leven ligt met Christus verborgen in God. En wanneer Christus, uw leven, verschijnt, zult ook u in luister verschijnen, samen met Hem. (Kolossenzen 3:1-4)

‘Waarom geloof je?’ Als ik deze vraag aan iemand stel, heeft de primaire reactie soms te maken met deze foto. ‘Om naar de hemel te gaan.’ Het lijkt er dan op dat geloof te vergelijken is met het buskaartje dat je nodig hebt om straks te kunnen instappen als de lijndienst naar de hemel langskomt bij het bushokje waar je staat te wachten. Met alle respect, maar een dergelijk antwoord komt toch wat armoedig op mij over. Dit betekent namelijk dat geloof zich vooral in de toekomst bewijst en dat het nu een noodzakelijk kwaad is.

De tekst uit Kolossenzen kan ons wellicht een beetje helpen. Die bepaalt ons namelijk bij het feit dat de hemel, dat wat boven is, nu al effect heeft op het leven van de gelovige. Geloof heeft niet alleen van doen met de toekomst, maar zet je nu ook al op een bepaalde manier in de wereld. Streef naar wat boven is en laat dat je leven op aarde mogen bepalen, staat er.

Kijk nog eens naar de foto. Je ziet dat het licht aan de hemel het bushokje kleurt en in een prachtige goudgele gloed zet. Zo mag geloof het leven van de gelovige kleuren en in het licht zetten. En weet je wat zo mooi is? Dat geloof hoeft je niet eens te kopen, wat bij een buskaartje wel het geval is. Je hoeft ook niet langs een automaat om het tegoed op je chipkaart op te waarderen. Nee, dat geloof wordt je gegeven. Aan jou de taak om dat geschenk vast te houden. Hoe? Door te streven naar waar dat geschenk vandaan komt. Laat de hemel je leven kleuren, en vergeet de genadige grijstinten vooral ook niet. Want denk vooral niet dat de zon bij dit bushokje altijd zo uitbundig schijnt.

Foto: Kwelders nabij Blije, 2017

Blue Monday

Hij geeft de vermoeide kracht, de machteloze geeft Hij macht in overvloed.

(Jesaja 40:29)

Deze foto is gemaakt na een storm in buitendijks gebied en heeft ooit van mij de titel *Blue Monday* meegekregen. Niet dat de foto gemaakt is op een zogeheten Blue Monday in januari, maar blijkbaar zijn het vooral de kleuren geweest die de doorslag voor de naam gaven. De term 'Blue Monday' is ooit gemunt door een psycholoog, die een wetenschappelijk verantwoorde formule zou hebben bedacht waaruit blijkt dat mensen zich het meest treurig en neerslachtig voelen op deze maandag, die altijd in de tweede helft van januari valt. De goede voornemens van het nieuwe jaar blijken mislukt en vakantie is ver weg. Er zijn echter twijfels over de onderliggende wetenschappelijke verantwoording van deze formule. Het heeft er alle schijn van dat het simpelweg een pr-stunt was voor een reisorganisatie.

Maar goed, deze foto maakt mij toch weemoedig en neerslachtig. Alsof het Blue Monday is. Water heeft prachtig groen grasland laten verdwijnen. Het hek staat er als een stil teken van wat ooit was. Al doet de foto ook nog iets anders met mij. Neerslachtigheid kan namelijk ontstaan als goede voornemens lijken te zijn mislukt en alles ons bij de handen afbreekt. Somberheid kan opkomen als we ontdekken dat we geen controle hebben en de hekken die we in ons leven plaatsen nutteloos blijken te zijn. Deze foto leert me dat controle geregeld een illusie is. Of zoals iemand die het buitendijkse gebied als zijn tweede huis beschouwt me ooit zei: 'Er is voor mij een wereld binnen de dijk en een wereld buiten de dijk. Binnen de dijk hebben we alles in de hand, maar buiten de dijk is dat niet zo. De mens bedenkt van alles, maar de zee is uiteindelijk de baas.' Die gedachte maakt me dan gek genoeg weer opgewekt, omdat ik weet wie de zee de baas is. Hopelijk lukt het me om hieraan te denken op de 'blauwe maandagen' in mijn leven. Doe jij mee?

Foto: Kampen, 2016

Wie is die man?

Maar de vrucht van de Geest is liefde, vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid en goedheid, geloof, zachtmoedigheid en zelfbeheersing. Er is geen wet die daar iets tegen heeft. Wie Christus Jezus toebehoort, heeft zijn eigen natuur met alle hartstocht en begeerte aan het kruis geslagen. (Galaten 5:22-24)

Weet je wie dit is? Misschien denk je aan de vriendelijke voorleesopa, die eens in de zoveel weken in het buurthuis mooie verhalen voorleest. Of aan die gepensioneerde bijklussende metselaar die door het licht van een bouwlamp loopt. Het had gekund, maar dit is toch echt Stanley Hauerwas, een groot theoloog uit Amerika. Ik kan minutenlang naar deze foto kijken. Dat komt door zijn karaktervolle uitstraling, de vriendelijke ogen, het weinige haar op zijn hoofd, de kleding, ketting en het licht. Hauerwas bepaalt me via deze foto ook bij een kern van het christelijk geloof. Hij pleit namelijk voor een robuuste kerk, waarvan de leden een ‘contrasterende gemeenschap’ vormen ten opzichte van de haar omringende cultuur. Dat contrast heeft niets te maken met macht of status, maar alles met een trouw, deugdzzaam en aan God gewijd leven. Niet de gespierde borst vooruit, driedelig pak met pochet en een rode loper, maar liever in de marge, fragiel, gebogen, met een afgetrapte jeans en ordinaire sportschoenen. Alsof hij wil zeggen: kijk niet naar de buitenkant, maar focus op het karakter en het hart.

Het licht op de foto intrigeert mij ook. Met name omdat ik het verbind aan de reactie van Hauerwas op de vraag: ‘Betekent uw visie op de kerk als “contrasterende gemeenschap” dat de leden zelf duidelijk anders leven dan hun ongelovige buurman?’ Hij antwoordde: ‘Dat is een gegeven! Jij bent anders, omdat je een volgeling van Christus bent. Je hoeft niet anders te doen, je bent het al.’ Als ik lang genoeg naar deze foto kijk, is het alsof die laatste woorden via de lichtstralen naar me toe dwarrelen. ‘Je hoeft niet anders te doen, je bent het al.’

Foto: Blijde (Noord-Friesland), 2016

Lichtwijzer

Niet lang daarna richtte de HEER zich tot Abram in een visioen: 'Wees niet bang, Abram: Ikzelf zal een schild voor je zijn. Je loon zal vorstelijk zijn.' (Genesis 15:1)

Heb je wel eens dat je 's nachts ligt te woelen in bed? Je kunt niet slapen, want een onbestemd gevoel heeft zich van je meester gemaakt. Wat heeft het leven voor zin en betekenis? Wat doet het ertoe? Wat doe ik er zelf toe? Als dat wel eens zo is, weet dan dat je met die gevoelens niet alleen bent. Aartsvader Abram bijvoorbeeld, om maar iemand te noemen, heeft ook soortgelijke gevoelens gehad. 'Wat heeft mijn leven voor zin? Straks ben ik dood... en dan? Ik heb niet eens kinderen.' De God van Abram ziet zijn kind op een avond worstelen met deze gevoelens en leidt hem naar buiten om hem aanschouwelijk onderwijs te geven. 'Kijk eens naar de sterren, Abram.' Het kan bijna niet anders of Abram krijgt daar in het open veld dubbele gevoelens. Hij voelt zich klein worden, want wat stelt hij nu helemaal voor in het onmetelijke universum? Aan de andere kant voelt hij zich groots worden, want de Schepper van hemel en aarde ziet naar hem om. 'Tel die sterren maar, Abram... Zo zal het ook zijn met jouw nakomelingen.' Niet dat die kinderen er meteen waren, maar hij geloofde de woorden en hij kreeg weer zin om te leven.

Het is een mysterieus verhaal, dat mijlenver bij ons vandaan staat. Wij zijn Abram niet. En toch... Als ik op een heldere avond naar de sterren kijk, kan ik me soms een beetje inleven in Abram. Het zet me stil bij de diepe waarheid dat mijn leven zin heeft, niet door wat ik er allemaal in stop, maar door dat God het heeft gewild. Kijk maar eens naar deze foto. Zie je die heldere ster? Die verwijst voor mij naar die ene ster boven Betlehem, de lichtwijzer richting een van de nakomelingen van Abram. Je weet het misschien: de blinkende morgenster die ook jouw leven zin wil geven.

Foto: Stedelijk Museum Schiedam, 2020

Wil jij soms ook weggaan?

Jezus vroeg nu aan de twaalf: 'Willen jullie soms ook weggaan?' Simon Petrus gaf antwoord: 'Naar wie zouden we moeten gaan, Heer? U spreekt woorden die eeuwig leven geven, en wij geloven en weten dat U de heilige van God bent.'

(Johannes 6:67-69)

Wat vind je van dit kunstwerk? Dit is het schilderij *Grijs, Oranje op Kastanjebruin, No. 8* van Mark Rothko. In het Stedelijk Museum Schiedam kon je een paar jaar geleden intekenen op een tijdje alleen met het schilderij doorbrengen, onder de titel 'Rothko & ik'. Het zorgde voor verschillende reacties. Voor de een was een ontmoeting van een uur nog niet lang genoeg, terwijl de ander na een minuut alweer verveeld en lacherig wegging.

Ik heb ooit een andere kunstenaar horen zeggen dat hij met zijn kunst de aandacht van de kijker wil claimen. Of hij of zij het mooi vindt en wil blijven kijken of het juist spuuglelijk vindt en snel weg wil gaan, dat maakte voor hem niet zo heel veel uit. Want, zo zei hij, in wezen zijn dat dezelfde emoties. Een aanvechtbare uitspraak om over na te denken.

Het deed me denken aan een uitspraak van Jezus. Hij heeft zojuist duidelijk gemaakt dat Hij het brood is dat leven geeft, maar een groep leerlingen trekt de radicale uitspraken van Jezus niet en loopt bij Hem vandaan. Vervolgens handelt Jezus bewonderenswaardig. In plaats van zijn naaste leerlingen angstvallig vast te houden, geeft Hij hun de vrijheid. 'Willen jullie soms ook weggaan?' Het is typerend voor de manier van werken van deze kunstenaar. Hij gebruikt geen dwang, zaait geen angst, laat staan dat hij mensen opsluit, maar hij geeft de ruimte om te kiezen. Al staat er behoorlijk wat op het spel en geldt bij de kunst van Jezus niet dat het niet uitmaakt of je blijft of weggaat. Kijk maar naar wat Petrus zegt: 'Naar wie zouden we moeten gaan, Heer? U spreekt woorden die eeuwig leven geven.' De vraag is dan ook wat doet jij als je de expositie bezoekt met als titel 'Jezus & ik'.